

**College van Gedeputeerde Staten
statenbrief**

Aan Provinciale Staten

DATUM	1-6-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Maryann Glorie-Bergmans	TELEFOONNUMMER	06-20498247
NUMMER	Documentumnummer	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp Statenbrief:

Informeren over het advies van ICOMOS over de werelderfgoednominatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam en de vervolg stappen

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Het ICOMOS heeft advies uitgebracht aan UNESCO over de werelderfgoednominatie van de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam, samen de Hollandse Waterlinies. ICOMOS onderschrijft de unieke waarde van het erfgoed en acht het Werelderfgoed waardig. Ook zijn er enkele kanttekeningen met name op het gebied van de bescherming van de site waardoor ICOMOS adviseert om nog niet direct in te schrijven als Werelderfgoed.

Inleiding

Hollandse Waterlinies

De provincies Utrecht, Noord-Holland, Gelderland en Noord-Brabant hebben in 2014 hun gedeelde werelderfgoedambitie voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie, als uitbreiding op het bestaande Werelderfgoed Stelling van Amsterdam (SvA), vastgelegd in het 'Pact van Altena 2014-2020'. Het Rijk ondersteunt deze ambitie en heeft het nominatiedossier in januari 2019 aan het Werelderfgoedcomité aangeboden als één dossier: 'Hollandse Waterlinies (significant boundary modification)'. Het besluit op de voordracht, dat genomen zou worden tijdens de Werelderfgoedconventie van 2020, bleef uit: de conventie werd als gevolg van de coronapandemie afgelast.

ICOMOS-advies

In maart 2021 heeft Unesco besloten de Werelderfgoedconventie van 2021 digitaal te laten plaatsvinden en tijdens deze bijeenkomst eind juli te besluiten over de nominaties van 2020. Het besluit over de nominaties neemt het Unesco comité op basis van een advies van het adviesorgaan ICOMOS. Dit advies van ICOMOS komt tot stand na een zorgvuldig traject. Standaard elementen zijn de technische evaluatie, waarbij een ICOMOS-missie het genomineerde erfgoed bezoekt, en het stellen van nadere vragen. Doorgaans volgt het Werelderfgoedcomité in zijn besluit het advies van ICOMOS, maar het kan ook afwijken.

Voor de Hollandse Waterlinies werd reeds in 2019 het ICOMOS-adviseringstraject doorlopen: althans, voor wat betreft de technische missie en het stellen van nadere vragen. De vragen van ICOMOS gaven geen aanleiding tot wijzigingen in de begrenzing of selectie van het genomineerde erfgoed. Met het afgelasten van de Werelderfgoedconventie van 2020 werd ook het ICOMOS-advies uitgesteld. In de statenbrief van 1 juni jl., met betrekking over de UNESCO Werelderfgoedconventie 2021: Limes en Hollandse Waterlinies, hebben wij u al aangegeven dat een inscribe of een referral in de lijn der verwachtingen zou liggen.

Kernboodschap

ICOMOS geeft in het advies aan dat ze de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam Werelderfgoed waardig vinden. Ze stemmen volledig in met de voorgestelde OUV, de Outstanding Universal Value. De internationale experts zijn het met Nederland eens dat met de uitbreiding de uitzonderlijke universele waarde van dit grote erfgoed versterkt wordt.

Aan de andere kant is er ook kritiek op onderdelen van het huidige Nederlandse beschermingsbeleid. ICOMOS vraagt zich af het genomineerde Werelderfgoed wel voldoende beschermd is tegen de grote ruimtelijke druk in sommige delen ervan. ICOMOS vraagt Nederland om nog eens kritisch te kijken naar de bescherming. De bescherming van het erfgoed achten wij geborgd, onder meer via onze (interim) omgevingsverordening.

Ook zouden volgens ICOMOS o.a. alle verboden kringen en alle inundatievelden rondom Utrecht in de begrenzing van het werelderfgoed opgenomen moeten worden en het gebied Maarschalkerweerd. De begrenzing zoals opgenomen in het nominatie-dossier is in onze ogen goed onderbouwd. De inhoudelijke keuze voor de bepaling van de begrenzing in het gebied rondom Utrecht is dat de gebieden, waar door ontwikkeling in de tijd al veel van de kernkwaliteiten en de herkenbaarheid van de onderlinge samenhang van de elementen verloren zijn gegaan, niet worden opgenomen. Alle rijksmonumentale onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) zijn wel opgenomen binnen de begrenzing en daarnaast is gezorgd dat de lineariteit van de verdedigingslinie behouden blijft.

De gebieden van de eerste ring van forten, die door verstedelijking al veel zijn aangetast, vallen binnen het provinciale beleid van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) thema Militair Erfgoed. Het provinciale beleidsgebied volgt de landschappelijke en historische grenzen van de NHW. De verboden kringen en inundatievelden van de eerste ring vallen hier vrijwel allemaal in en voor deze gebieden geldt een bescherming die is vastgelegd in artikel 2.13 van Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en de artikels 7.2, 7.3 en 7.4 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Dit is vervolgens vertaald in de door PS vastgestelde Interim Omgevingsverordening provincie Utrecht (vastgesteld 10-3-2021).

Concluderend komt ICOMOS uit op een 'refferal'. Dit betekent dat men het Werelderfgoedcomité adviseert nog niet direct tot inschrijving over te gaan en dat men Nederland vraagt binnen een tijdspanne van maximaal 3 jaar antwoord te geven op de vragen en kanttekeningen. Het Werelderfgoedcomité kan dit besluit overnemen, maar kan ook nog besluiten om het naar boven bij te stellen. Een mogelijke optie is dan inschrijving onder voorwaarden. Dit betekent dat binnen een vooraf bepaalde termijn nog aanvullende stappen genomen moeten worden en informatie aangeleverd.

De komende periode buigt een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers uit de vier provincies en vertegenwoordigers van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zich over de vragen en kanttekeningen uit het advies van ICOMOS. Deze tijd zal worden gebruikt om de ruimte en mogelijkheden te onderzoeken en scenario's uit te werken voor vervolgstappen. Hierover informeren wij u later.

Consequenties

Als het Werelderfgoedcomité het advies overneemt en het een 'refferal' blijft dan zal Nederland binnen 3 jaar met een nieuw voorstel moeten komen waarin antwoord gegeven wordt op de vragen. In de tussentijd blijven de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie waardevol erfgoed, dat we beschermen en behouden. De Stelling van Amsterdam, ook gelegen in de provincie Utrecht, houdt daarbij de werelderfgoedstatus daar verandert het advies van ICOMOS dus niets aan.

Communicatie

Woordvoeringslijn vanuit de vier provincies:

- ICOMOS vindt de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam, samen de Hollandse Waterlinies, Werelderfgoed waardig
- Er zijn wat kanttekeningen bij de bescherming en de attentiezone
- De komende periode wordt gebruikt om te onderzoeken wat de beste reactie op het advies is.

Op 4 juni gaat er een kort persbericht uit over deze woordvoeringslijn

Vervolg

De komende maand bereiden de werkgroep, en experts een reactie voor op het advies van ICOMOS, omdat het geheel van de Hollandse Waterlinies een groot gebied betreft, kost dit enige tijd. Deze reactie zal worden voorgelegd aan de Liniecommissie en het Rijk. Op basis daarvan wordt een besluit genomen over het vervolg in aanloop naar de Werelderfgoedconventie van 2021 die online plaatsvindt van 16 tot 31 juli 'in' Fuzhou China. Wij wachten het besluit van UNESCO in vertrouwen af.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen